

сеньок у дидактичну розповідь вихователя; повторення розповіді вихователем і звуконаслідування дітьми, розрізнення звукоізолюваного звуку (чия це пісенька). Проведення ігор: “Чия пісенька чується у словах”, “Піймай пісеньку” (жука, комарика), “Вибери картинку з пісенькою”, “Покажи картинку, в назві якої є пісенька”.

П’ятий рік життя:

- практичне ознайомлення з термінами “слово”, “звук”: проведення ігор “Дитячий світ”, “Хто знає якого слова не вистачає”, “Що звучить навколо нас”, “Згадаємо різні слова”, “Підбери схожі слова”;
- формування уявлення про те що звуки в слові вимовляються послідовно: використання звукової лінійки (розробленої Г. Тумаковою);
- інтонаційне виділення звуку: використання художнього слова, чистомовок, скоромовок; проведення гри “Скажи, як я”, “Заспівай пісеньку”, “Підбери схожі слова”, “Назви різні слова”;
- практичне ознайомлення з твердими та м’якими звуками: проведення ігор: “Назви братика”, “Маленький чи великий”.

Описані ігри, вправи та дидактичні розповіді мають органічно поєднуватись з усіма змістовими лініями, реалізовуватись у різних сферах життєдіяльності дитини дошкільного віку. Спираючись на ідею ампліфікації, проголошену Програмою “Я у Світі” радимо педагогам організовувати вільну самостійну діяльність дітей у спеціальному мовленнєвому середовищі.

Висновки. Отже, розвиток фонематичного слуху повинен здійснюватися задовго до навчання звукового аналізу слів та читання, тому умови для його максимального розвитку потрібно створювати в молодшому дошкільному віці, що забезпечить оптимальне використання можливостей цього віку для повноцінного розвитку дитини та підготовки її до оволодіння грамотою в старшому дошкільному віці.

Література

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку “Я у Світі” / [наук. кер. та заг. ред. О.Л. Кононко]. – 3-тє вид., випр. – К. : Світич, 2009. – 430 с.
2. Гончаренко А.М. Розвиток мовленнєвої компетентності старших дошкільників : навч.-метод. посіб. до базової програми розвитку дитини дошкільного віку “Я у Світі” / А.М. Гончаренко. – К. : Світич, 2009. – 160 с.
3. Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія : навч. посіб. для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / [упоряд. А.М. Богущ]. – К. : Слово, 2005. – Ч. I–II. – 270 с.
4. Петрик О.В. Навчання грамоти дітей шестирічного віку / О.В. Петрик. – Запоріжжя : ЛПДС Лтд, 2001. – 96 с.
5. Тумакова Г.А. Ознакомление дошкольника со звучащим словом : пособ. для воспитателя детского сада / [под ред Ф.А. Сохина]. – М. : Просвещение, 1991. – 128 с.

СЕРГІЄНКО Н.С.

ТИПОВІ ПРОБЛЕМИ ОВОЛОДІННЯ ЮРИДИЧНОЮ ТЕРМІНОЛОГІЄЮ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Володіння іноземною мовою професійного спрямування передбачає не тільки добре знання мови, а й уміння вирішувати ряд специфічних завдань. Одним з таких завдань, безсумнівно, є оволодіння спеціальною термінологією. Роль термінів у юриспруденції важко переоцінити: від правильного розуміння іншомовного терміна іноді залежить розуміння змісту всього тексту, оскільки саме терміни несуть у юридичних текстах головне інформаційне навантаження.

Оволодіння англомовної юридичною термінологією не обмежується простим заучуванням списку необхідних слів та пошуком їх у словнику. Виконання цього складного і комплексного завдання пов'язане з багатьма труднощами як мовного, так і екстралінгвістичного характеру і вимагає від майбутнього професіонала солідної мовної підготовки, відповідних перекладацьких умінь і великих знань у галузі як вітчизняного, так і зарубіжного права [1; 6]. Важливість цього зумовлює необхідність включення роботи з термінами як одного з компонентів змісту навчання іноземної мови і перекладу в немовних ВНЗ. У теоретичному плані питання термінології досить добре вивчені. Проблеми термінології присвячено безліч наукових праць у рамках мовознавства та прикладної лінгвістики. Розроблені чіткі рекомендації з перекладу науково-технічної термінології [1; 2; 4].

У посібниках і статтях з проблем англійської юридичної термінології автори, зазвичай, роблять акцент на розкритті змісту конкретних термінів та проблемі їх перекладу на українську мову, при цьому питанням методики роботи над термінами приділяється недостатня увага [4].

Надзвичайно важливо ознайомити студентів із загальними мовними особливостями термінів і засобами їх перекладу. Це дасть змогу запобігти можливим помилкам, зорієнтує в роботі з термінами, допоможе читати і перекладати юридичні тексти самостійно.

З цієї причини при навчанні студентів юридичної англійської мови або юридичного перекладу важливо не тільки пояснювати значення окремих термінів, а й звертати увагу студентів на загальні закономірності цього шару лексики, виявляти найбільш типові проблеми, пов'язані з розумінням і перекладом юридичних термінів, а також пропонувати можливі шляхи їх вирішення.

Мета статті – розглянути загальномовні та перекладацькі проблеми, пов'язані з опануванням юридичної термінології англійською мовою. Такий аналіз може базуватися на мовних особливостях юридичних термінів і повинен враховувати екстралінгвістичні (фонові знання) і технічний аспекти перекладу термінів. Він повинен бути орієнтований на подолання реальних мовних труднощів, з якими стикаються студенти в процесі вивчення термінології іноземною мовою. Розгляд труднощів перекладу має супроводжуватися знайомством з навчальними (перекладацькими) засобами, в яких втілені загальні підходи до вирішення таких завдань.

Кожен засіб, природно, розподіляється на більш дрібні прийоми, на які викладач у разі потреби може звернути увагу. Запропонована кількість засобів має суто прикладний характер, може бути доповнена і змінена на розсуд викладача з урахуванням вимог навчального процесу, рівня підготовки та потреб конкретної категорії студентів. Отже, з якими головними проблемами стикаються студенти при вивченні англійських юридичних термінів?

Проблема 1

Багатозначність терміна в межах однієї галузі знань – права. Як відомо, для терміна, що належить до групи однозначних лексичних відповідностей, характерна однозначність і незалежність від контексту [3]. Однак на практиці викладач постійно стикається з багатозначністю термінів, значення яких виявляється тільки на основі контексту. Навіть у рамках однієї термінологічної системи – галузі права – слово може мати кілька значень, тому для правильного перекладу потрібно знання як лінгвістичного, так і екстралінгвістичного контексту [4].

Наприклад:

Security agreement	* договір про безпеку (дипломатичний термін) * договір про забезпечення боргу (наприклад, у договорі позики)
life office	* контора зі страхування життя * довічна посада
Relief	* засіб судового захисту за правом справедливості * звільнення від сплати відповідальності * знижка з ціни, податку
execution of the contract	* виконання контракту (виконання умов контракту) * складання контракту (оформлення / підписання контракту)

Вирішення проблеми

При перекладі багатозначного терміна рекомендується, перш за все, вивчити широкий контекст: 1) належність до певної правової системи (англо-американська або континентальна); 2) галузь права, до якої належить предмет цього тексту (міжнародне, контрактне, право інтелектуальної власності, страхування тощо); 3) тип тексту (договір купівлі-продажу, доручення тощо).

Якщо широкий контекст не прояснює значення терміна, слід подивитися визначення терміна в тлумачному юридичному словнику та інших довідкових джерелах, при цьому слід звертати увагу на словникові примітки, які зараховують термін до різних сфер застосування.

Після вибору потрібного значення слова важливо перевірити його на відповідність вузькому контексту, тобто чи підходить вибране значення змісту перекладеного речення, абзацу.

Проблема 2

Багатозначність загальнолітературної лексики, яка використовується як термін або в його складі. Для юридичної мови характерне використання слів і словосполучень, що зустрічаються в повсякденній мові, на перший погляд, прозорих за значенням. Насправді в юридичних текстах вони набувають інших значень, логічний зв'язок яких зі звичайними значеннями встановити непросто. Слова літературної мови також можуть входити до складу термінів і, будучи багатозначними, ускладнювати їх розуміння. Таким чином, ці труднощі стосуються вибору правильного значення слова, яке або знаходиться на периферії значень конкретного слова, або є омонімом.

Наприклад:

The testator died without issue.	Спадкодавець помер, не залишивши нащадків.
Game law	закон про охорону дичини і правила полювання.
Good offices	добрі послуги, посередництво;
trade dispute	трудоий спір;
trade mark	товарний знак.

Вирішення проблеми

У випадку, якщо звичне, основне значення слова загальнолітературної мови не підходить за контекстом, рекомендується вивчити інші значення слова за словником, звертаючи увагу на вузький і широкий контекст.

Проблема 3

Пошук українського відповідника для термінологічної лексики

До термінологічної лексики належать слова загальнолітературної мови, які часто зустрічаються у певній сфері вживання, наприклад у мові суддів, текстах договорів і судових рішень тощо. Такі слова, точно кажучи, не є юридичними термінами, тому що вони зберігають своє загальне значення, однак через часте вживання в будь-якій сфері права в обох мовах за ними закріплюються стійкі узуальні відповідності [4]. Використання перекладачем інших відповідників відразу помічається спеціалістами як порушення прийнятої норми юридичної мови. Таким чином, проблема їх перекладу полягає переважно в пошуку відповідного еквівалента українською мовою.

Наприклад:

The court upheld the decision.	Суд залишив рішення в силі. *Суд схвалив рішення.
The lower court held that...	Суд нижчої інстанції постановив... *Суд нижчої інстанції вважає...

Вирішення проблеми

Вибір українського відповідника залежить від правил сполучуваності слів або норми мови, прийнятої в певному жанрі юридичних текстів.

Одне слово може перекладатися словосполученням і навпаки.

Наприклад:

a person involved in a case – фігурант.

Якщо дослівний переклад не влаштовує, то знайти відповідник можна за допомогою прийому логічного розвитку.

Рекомендується складати власні глосарії слів і виразів, що застосовуються в різних юридичних текстах. Основними джерелами можуть слугувати аналогічні тексти українською мовою і тексти з паралельними перекладами [4].

Проблема 4

“Фальшиві друзі” перекладача

Як відомо, “фальшиві друзі” перекладача можуть стати джерелом різного роду неточностей і помилок. Існують такі слова і серед юридичних термінів.

Наприклад:

Publicist	фахівець у галузі міжнародного публічного права;
marshal (US)	судовий виконавець;
court reporter	секретар суду;
residential qualification	ценз осілості;
club law	право сильного, кулачне право.

Вирішення проблеми

Необхідно пам’ятати, що якщо англійський термін схожий за написанням з будь-яким українським словом, то він може бути “фальшивим другом” перекладача, тобто не перекладається відповідним українським словом.

“Фальшиві друзі” перекладача являють собою окремий випадок багатозначних слів, тому для їх перекладу треба діяти так само, як і при перекладі багатозначних слів – перевірити інші значення за словником і врахувати контекст.

Проблема 5

Імпліцитні терміни

Деякі англійські юридичні терміни містять імпліцитні (формально не виражені) семи (компоненти значення) [3; 4]. Переклад імпліцитних термінів без виведення прихованих сем або їх неправильне встановлення може призвести до неточностей чи спотворення значення терміна. При перекладі таких термінів необхідно відновити приховані семи і виразити їх за допомогою додавання потрібних слів. Слід зазначити, що додавання нових слів може зажадати й зміни структури словосполучення. У наведених далі прикладах відновлені приховані семи в українському перекладі підкреслені:

defective delivery	поставка дефектного <u>товару</u> , *недіюча або недійсна ліцензія (неправильно);
dying declaration	передсмертна заява (заява <u>померлого</u>), *декларація, що втратила силу;
citizen's arrest	затримання порушника цивільною особою, *арешт громадянина.

Вирішення проблеми

Розуміння та переклад імпліцитних термінів вимагає ретельного аналізу семантичної структури терміна-словосполучення на предмет прихованих сем, встановлення відносин між компонентами терміна на основі контексту.

Для полегшення розуміння такого терміна потрібно перефразувати його українською або англійською мовами, відновлюючи всі пропущені і ті, що мають ся на увазі, слова. Наприклад: dying declaration – declaration of a person who is dying.

На підставі проведеного аналізу з використанням довідкових джерел перекласти термін, використовуючи прийоми додавання, перестановки або логічного розвитку.

Перекладений термін необхідно перевірити на контекстуальну відповідність, тобто визначити чи підходить він за змістом у конкретному контексті.

Проблема 6

Терміни-метафори і терміни-ідіоми. До цієї групи термінів входять словосполучення, що складаються зі слів з метафоричним значенням, а також терміни-фразеологізми. Труднощі перекладу таких термінів полягають у тому, що їх внутрішня форма, навіть будучи іноді досить прозорою, не дає перекладачу змоги вивести значення всієї термінологічної одиниці. Іншими словами, вгадати значення таких словосполучень буває далеко не просто, а дослівний переклад усіх компонентів словосполучення (калькування) в цих випадках, як правило, не передає значення такого терміна.

Наприклад:

blue sky laws	законодавство про контроль за капіталовкладеннями; * закон про повітряний простір;
king's bounty	допомога матері, що народила трійню або більше; *королівська щедрість;
christmas tree	перевантажений поправками законопроект;
lame duck	“кульгава качка”:

1) вибрана група діячів або діяч, що завершує своє перебування на посаді до моменту її передачі спадкоємцю;

2) президент, термін повноважень якого закінчується і який не має права або бажання знову брати участь у виборах.

Вирішення проблеми

Якщо є ознаки того, що термін є ідіомою або містить метафоричні або метонімічні значення, то дослівний переклад таких термінів, як правило, не допускається.

Спочатку необхідно визначити точне значення термінологічного словосполучення, використовуючи словники і довідкові джерела, а також звіряючись з контекстом.

Якщо перекладач відмовляється від збереження образності через немотивованість внутрішньої форми, особливості стилю, контексту тощо, то для передачі значення терміна використовується описовий переклад, який у подальшому може бути скорочений до ключового слова. Наприклад: king's bounty – допомога.

Якщо внутрішня форма терміна комунікативно значуща і мотивована для утримувача перекладу, то такий термін може бути перекладений. Перекладене слово з переносним (образним) значенням береться в лапки, а поруч наводиться описовий переклад. Наприклад: channelcaptain – “капітан” збутового каналу або найбільш впливовий учасник торговельно-розподільчої мережі товарів.

Висновки. Оволодіння юридичною термінологією іноземною мовою являє собою складний і багатобічний процес, але деякі найпоширеніші труднощі, що виникають у процесі її вивчення, можна поєднати для узагальнення та подальшого подолання при практичному перекладі. Звичайно ж, вони не вичерпуються описаними вище проблемами. Проте запропоновані засоби їх вирішення можуть допомогти систематизувати знання й уміння студентів, а також надати їм діям з вивчення англійської юридичної термінології творчого та осмисленого характеру. Основні результати проведеного узагальнення набувають практичного значення в процесі узгодження сучасних національної та міжнародної термінологій, а також удосконалення викладання іноземних мов. Крім того, отримані результати можуть стати у пригоді при міжнародному спілкуванні.

Література

1. Гумановська І.М. Англійська юридична термінологія в економічних текстах: генезис, дериваційні та семантико-функціональні аспекти / І.М. Гумановська ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Л., 2000. – 19 с.
2. Кнодель Л.В. Англійська для юристів / Л.В. Кнодель. – К. : ПАЛИВОДА А.В., 2007. – 260 с.
3. Новий англо-російський юридичний словник / С.М. Березовенко та ін. – К., 1993. – 245 с.
4. Рыбин П.В. Типичные проблемы овладения юридической терминологией на английском языке / П.В. Рыбин ; Московская Государственная Юридическая академия. – М., 2009. – 7 с.
5. Encyclopedia Britannica On line 2003.
6. Language and the Law / Ed. John Gibbons. – Longman group Ltd., 1994. – 567 с.

СЕРДЮК С.М., БОНДАРЕНКО О.А.

РОЛЬ ПСИХОЛОГА В ОСВІТІ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОЇ СОЦІОЕКОСИСТЕМИ

Як відомо, ХХІ ст. характеризується колосальним технічним прогресом. Людство має безліч дивовижних надбань у мистецтві, літературі, архітектурі, науковій та освітній сферах як результат діяльності багатьох поколінь. Здобутки різних народів і націй можна вважати спільними, неуніфікованими, оскільки ними користується здебільшого все населення земної кулі. Водночас розділеними людством “за фактором справедливості” виявились не тільки успіхи й надбання, а й одна спільна проблема – наближення глобальної екологічної кризи. Різкий дисбаланс в економічному й соціальному розвитку країн світу, війни, локалізовані